

Автор: Володимир Мельник, канд. с.-г. наук

Проблеми яєчної галузі у забезпеченні повноцінної годівлі птиці в нинішніх умовах

Війна не тільки негативно вплинула на діяльність птахівницьких підприємств з виробництва харчових курячих яєць, але й змусила їх шукати нові шляхи для розвитку. Початковий період війни у вітчизняному яєчному птахівництві характеризувався розгубленістю, порушенням логістичних маршрутів, проблемами з забезпеченням добовим молодняком, кормами, кормовими добавками, ветеринарними препаратами, реалізацією виробленої продукції та розрахунками за неї. Була втрачена значна частина виробничих потужностей в областях, що опинилися в окупації або у зоні бойових дій. Зокрема припинила своє функціонування найбільша в Європі Чорнобаївська птахофабрика в Херсонській області. Від знеструмлення та неможливості годувати птицю на птахофабриці загинуло біля 4 млн дорослих курей і 700 тис. гол. молодняку. Також були зруйновані птахофабрики під Макарівом та поблизу Броварів, Київської області. Втрати цих господарств склали біля 1 млн курей-несучок.

Загалом, поголів'я курей-несучок в підприємствах зменшилося, приблизно на 29%. Але зараз ті птахофабрики, які зберегли свої виробничі потужності, в значній мірі адаптувалися до нинішніх реалій і збільшують поголів'я та виробництво продукції. Цьому сприяє цінова ситуація, що склалася на ринку зернобобових та олійних культур і продуктів їхньої переробки, налагодження нових логістичних зв'язків, відновлення імпорту та експорту. В той же час є й негативні фактори, як то:

нестабільність подачі електроенергії, здорожчання та дефіцит палива, неможливість залучення нових інвестицій, експорт і імпорт все ще ускладнені, а вартість логістики істотно зросла. У цих умовах один з головних обов'язків менеджменту підприємств є організація повноцінної годівлі птиці.

Цінова ситуація на ринку кормів

В Україні ще залишилося багато зерна торішнього врожаю у зв'язку з війною та зменшенням експорту. За оцінками експертів зернового ринку, за станом на кінець червня перехідні залишки зерна склали біля 25,1 млн тонн, що у 4,2 рази перевищувало показник минулого року. І, хоча, внаслідок дії зернового коридору цей залишок зменшився, після надходження зерна нового врожаю, який оцінюють приблизно у 50-60 млн тонн, в країні утворився чималий надлишок зернових, який за нинішніх умов неможливо експортувати. Тож ціни на головні складові кормів (пшеницю, кукурудзу, ячмінь, соняшник, сою) і далі залишаються меншими за минулорічні.

У період з вересня по жовтень 2022 внутрішні ціни на основні зернові компоненти кормів для сільськогосподарських тварин коливалися в межах: пшениця фуражна — 4100-4700 грн/т (менше на 30-36% від цін в аналогічний період минулого року); кукурудза фуражна — 4700-5500 грн/т (на 28-33%); ячмінь фуражний — 4000-5000 грн/т (на 28-35%); соняшниковий шрот — 3000-3400 грн/т (на 60-70%); соєвий

шрот — 14-15 тис. грн/т (на 19-22%). Оскільки корми є основною складовою собівартості виробництва продукції — така ситуація є сприятливою для яєчної галузі.

У той же час для виробництва комбікормів також потрібні мікроелементи, вітаміни та інші кормові добавки, котрі переважно імпортуються з-за кордону. Ціни на такі складові за станом на кінець жовтня зросли проти аналогічного періоду минулого року: лізину гідрохлориду, в середньому, з 75 грн/кг до 95 грн/кг (на 26%); треоніну з 80 грн/кг до 95 грн/кг (на 18%); метіоніну з 100 грн/кг до 120 грн/кг (на 20%); валіну з 185 грн/кг до 280 грн/кг (на 51%); лутавиту кальпану з 12,8 євро/кг до 77 євро/кг (у 6 разів); вітаміну Е з 10,53 євро/кг до — 12,85 євро/кг (на 22%); вітаміну В₃ з 8,02 євро/кг до 9,30 євро/кг (на 16%); вітаміну Д₃ з 3,26 євро/кг до 16,3 євро/кг (в 5 разів); вітаміну А — 73 євро/кг (на 16%); солі помелу №1 з 2,75 грн/кг до 13,75 грн/кг (в 5 разів); монокальцію фосфату з 29,12 грн/кг до 51,25 грн/кг (на 76%).

Крім зростання світових цін на ці складові, збільшення внутрішніх цін на них обумовлено збільшенням логістичних витрат та девальвацією гривні. До війни основна частина перевезень відбувалася через вітчизняні морські порти з подальшим транспортуванням по території країни залізничним або автомобільним транспортом. Зараз ситуація змінилася та ускладнилася. На збільшення логістичних витрат вплинуло і зростання цін на паливо.

Якщо ж враховувати вартість всієї сукупності інгредієнтів комбікормів, зменшення цін зерна, макух і шротів та зростанням цін на кормові добавки і логістичні витрати, вартість комбікормів у кормовиробників залишилася приблизно на тому рівні, що й рік тому.

У той же час на ринку готових комбікормів та преміксів, за оцінками продавців цієї продукції, зараз істотно змінилася географія продажів та за-

Табл. 1. Середні ціни реалізації основних зернових культур в Україні в період з 19 вересня по 7 листопада 2022 року (за даними компанії Укragenkonсалт)

Календарна дата, 2022	19.09	26.09.	03.10	10.10	17.10	24.10	31.10	07.11
Ціна пшениці	4250	4500	4500	4500	4750	4750	4750	4900
Ціна ячменю	4250	4650	4750	4750	4750	4750	5000	5000
Ціна кукурудзи	5250	5500	5950	5500	5500	5500	5500	5500

Табл. 2. Індекси роздрібних цін на харчові курячі яйця в Україні за 10 місяців поточного року (за даними Державної служби статистики України)

Місяць	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
До грудня попереднього року										
Індекс цін, %	103,9	98,0	100,0	71,6	56,4	66,1	71,9	83,0	101,8	163,4
До попереднього місяця										
Індекс цін, %	103,9	94,3	102,1	71,6	78,8	117,2	106,7	115,4	122,7	160,5
До відповідного місяця попереднього року										
Індекс цін, %	107,1	101,2	104,0	74,9	71,5	99,8	108,2	105,8	114,2	181,4
До відповідного періоду попереднього року										
Місяці	I	I-II	I-III	I-IV	I-V	I-VI	I-VII	I-VIII	I-IX	I-X
Індекс цін, %	107,1	104,2	104,1	96,9	92,6	93,5	95,1	96,3	98,4	107,2

купівель, бо в якихось регіонах припинили роботу одні кормовиробники, в інших не кожен кормовиробник може доставити клієнту свою продукцію внаслідок логістичних проблем. Це може впливати на кінцеву вартість кормів з урахуванням доставки. В цих умовах перевагу отримують ті птахівницькі підприємства, що мають власні потужності з виробництва комбікормів.

Ситуація з забезпеченням підприємств паливом та електроенергією

На діяльність птахівницьких підприємств яєчної галузі значною мірою вплинуло зростання вартості енергоносіїв та перебої з їхнім постачанням. З початком воєнних дій вартість дизельного пального та бензину зросла в 1,5-2 рази, часто спостерігався їх дефіцит, що ускладнило постачання необхідних сировини та матеріалів, зокрема кормів, доставку споживачам готової продукції. У подальшому проблему дефіциту пального в основному було вирішено, а ціни стабілізувалися на прийнятному рівні. Птахівників хвилюють також ціни на газ, які значно зросли останнім часом. Їх драйвером є в основному світові ціни на цей енергоносіє. Оскільки більшу частину газу Україна зараз імпортує з країн Західної Європи, ціна на газ в Україні не може бути меншою за відповідні ціни в країнах експортерів з урахуванням доставки. Виходом з цього становища може бути використання альтернативних джерел енергії, таких як місцеве паливо, біогаз тощо.

З початку року ціни на електроенергію для птахівницьких підприємств підтримувалися на рівні кінця мину-

лого року, щоправда з листопада очікується її підвищення. Але птахівників підприємств з виробництва харчових яєць більш хвилює проблема віялових відключень електроенергії. Адже від наявності електроенергії залежить робота систем мікроклімату пташників, роздачі кормів, комбікормових цехів, цехів сортування та зберігання яєць, інкубаторіїв тощо. Підприємства намагаються частково вирішити цю проблему шляхом придбання дизельних електрогенераторів, встановлення вітрових та сонячних електростанцій. Що ж стосується мережевого електропостачання, то в сучасних умовах більш прийнятним для птахівників є застосування жорсткого графіку відключень від енергопостачання, хай і з більш тривалими періодами, ніж стихійного та непередбачуваного. Це дало б їм змогу в якійсь мірі підлаштуватися під цей графік та планувати виконання важливих робіт на періоди наявності електроенергії.

Динаміка роздрібних цін на харчові курячі яйця в Україні в 2022 р.

У перші три місяці року, не дивлячись на війну, в Україні трималися стабільні ціни на харчові яйця на рівні відповідного періоду попереднього року (табл. 2), а у квітні-червні вони навіть були значно меншими, що радувало покупців, але було збитковими для виробників.

Причинами такого зниження був не тільки сезонний фактор, але і їх перевиробництво у зв'язку з практично повним припиненням експорту та від'їздом значної частини населення за

кордон. Але в осінні місяці споживачі були шоковані вже різким зростанням роздрібних цін. Виробники пояснюють таке зростання знову ж таки, інфляцією гривні, сезонним фактором, збільшенням цін на енергоносії, добовий молодняк, запчастини та пакувальні матеріали, зростанням ризиків та логістичних витрат, а також зменшенням поголів'я і намаганням привести ціни до економічно обґрунтованого рівня, без чого неможливе функціонування підприємств.

У той же час внаслідок великого суспільного резонансу, який викликало зростання цих цін, Мінагрополітики України уклали з Асоціацією Союз птахівників України Меморандум про взаєморозуміння, спрямований на стабілізацію цінової ситуації на ринку яєць. Виробники яєць у межах Меморандуму взяли на себе зобов'язання наситити внутрішній ринок яйцями, зокрема збільшити чисельність поголів'я курей-несучок та обсягів виробництва яєць. Мінагрополітики, зі свого боку, зобов'язалося сприяти, щоб виробники курячих яєць були забезпечені необхідними умовами та ресурсами для роботи, а також мали змогу залучити доступний кредитний ресурс для своєї виробничої діяльності. Крім того, Міністерство сприятиме стабільності внутрішніх цін на зернофуражні й олійні культури та продукти їх переробки. Меморандум діятиме до 31 грудня цього року, й може бути продовженим у разі необхідності та є відкритим до підписаннями іншими виробниками харчових курячих яєць. Слід відмітити, що підписання меморандуму вже дало певний результат. За перший тиждень листопада оптово-відпускні ціни на яйця знизилися на 10%. 